

BAITUAK EUREN ALDERA BIURTZEA

Entzun izan dogu, eta gutzat pozbide izan da, euskaldunak gudaldian baituta eukezan arerioak eta baitu bagerik egonda be arriskuan aurkitzen ziranak euren aldera eroan dabezela sarritan. Manuel Irujo be orretan ona izan zan. Euskaldunen jokabide gizati ori pozgarria da gutzak! Orrek agertzen dausku gure erriaren biotza zelakoa dan!

Orrelako jazokizun bat aurkitu dogu Barandiaran'ek batutako testigantzen artean, Rikardo Leizaola'k izenpetua eta gure irakurleen pozerako laburpen bat agertzen dogu emen euskeratuta.

Truzios Bizkai'ko errian jazoa da. Antxe bizi zan, naikoa baretsu, Eusko Jaurlaritza, naizta gudea geldi egon arren, matxin-zaleen egazkiñak noizean bein bonbaketak egin.

1937.n urteko bagillaren 29n. egunean Jaurlaritzak Santander'era joatea erabagi eban, baiña 650 baitu eukazan bere ardurapean eta onei arrisku guztiak alboratzea nai eban eta orretarako onena euren aldera eroatea izango zan, Santander'en eta Asturias'en arrisku geiago izango ebelako.

Baituak ez eben nai ezergaitik be "gorrien" alderdian libre geratzea, eurentzat ori arrisku ikaragarria izango litzelakao. Erail egingo ebezan! Naiago eben Jaurlaritzaren menpean baituta jarraitu.

Au idazten dauanaren anaia dan Jesus Maria Leizaola zan Ziuzentasun-Sailleko burua Jaurlaritzan eta onen menpean egozan baituak eta nik, aurretiaz Jose Antonio Agirre'ren eritxia jakinda, neure gain artu neban baitu areik militarren edo matxinzaleen aldera eroateko ardutrea.

Bagillaren 30n. egunean, goizean, neure lagun abertzale baten bidez jakin neban gudari-taldeak, alde batekoak ta besteak, non egozan. Lur-irudi edo mapa on bat artuta, Enkarterriko mendien barririk jakin ez-arren, konturatu nintzan non zer egoan eta nodik igaro leikezan ikusteko, toki batera joatea erabagi neban, Golitza'ko San Sebastian ermitara joan nintzan. Antxe banantzen ziran urak gure esku egoan Truzios'era edo matxinoen esku egoan Balmaseda'rako. Jakin neban, baita, ermitea maxinoen esku egoala eta Golitza-inguruan milizianu batzuk baiño ez ebiltzazala Trucios-alderantz.

Gau aretan bertan baituak andik igaropea erabagi neban. Baiturik geienak Kueto'ko eleizan egozan, batzuk Truzios'ko eleizan. Oar au bialdu neutsen: Arratsaldeko ordu bietan gertu egon militarren aldera joateko.

Nire amesa zan arratsaldeko lenengo orduan guztiak artu eta gauerako Golitza-barrenera eroatea. Mollinedo-ingurura. Eta gero, gauez, biarteko b i bialduko nebazan

ermitara arerioai baituak joango dirala esateko. Eta baituak ermitara joango ziran banan-banan. Baiña 650 lagun igaro bear nebazan iñor konturatu barik. Bideetan zaintzen egozan milizinu santandertar eta Asturias'tarrak ikusi barik. Bertan gudaldi bat sortzeko arriskua egoan ikusi ezker.

Arriskua aundia zan baiña gure erantzukizuna betetuta geratuko zan baituak igaro ezker. Gizatia ta maitasunezkoa zan zeregiña amaituta geratuko zan.

Orrelan ba, arratsaldeko ordu bietan igon nintzan Kueto'ra eta lerrotu nebazan baituak Romaña auzora arte. Emen artu nebazan Truzios'koak eta km. bateko lerroa osotu gendun. Agertu neutsen esandako arriskua eta kontuz ibilten ba'ziran, gau aretan bertan egongo zirala euren lagun ziran matxin-zaleen artean esan neutsen.

Lagun bi nebazan neugaz ekintza au beteteko: Juan Manuel Epalza eta Leon Urriza. Oneik eroan ebezan gaiso batzuk kotxeetan Mollinedo'n gugaz alkartzeko.

Egun ederra zan! Mapea eskuan nebala, asi gendun bidea, erriak eta etxeak alboetan izten genduzala. Baiña laster asi zan gure kalbarioa: Golitza'tik Piko Migel eta Traslabiña'ra erri guztietara bonbak botaten asi ziran egazkiañak. Arto-arteetan eta sagardietan ezkutatu bear izaten giñan. Inguruko Santander eta Asturias'tarrak be asi jakuzan tiroka. Baiña apurka-apurka aurrera giñoiazan: Romaña, Plaeco, Manzanal, Zudañes, La Matanza, Laiseka, La Altura... Arratsaldeko seiretan Mollinedo'n gengozan.

Emen ikaratuta geratu giñan: Goizean iñor ez egoan inguru aretan Asturias'eko 211n. dibisiñoa egoan mendi guztiak beteten.

Itzi genduzan baituak zugazti baten eta ingurua aztertzen joan nintzan: Euren buru zana aurkitu neban, ainbeste gizon ikusi ebalako arrituta. Nik zapadoreak giñala esan neutsan eta lubakiak egitera giñoiazala. Pozik entzun eban ori eta eskuetan neukan mapea artu eta esan eustan lubakiak non egozan. Pizka bat arrituta egoan, lanabesik ez geunkelako, baiña kamioi baten ekarriko ebezala esan neutson.

Zelan urten estualdi aretatik?

Gudarien kapitaia etorri jakun bertara eta onek egoera larria geunkala, baiña Laiseka'ra joateko esan eustan Ofizial bategaz berba egiteko. Mendiz joan nintzan Laiseka'ra eta egoera txarrean gengozala esan eustan baiña Padurakoak egozala piko Migel'en areik aurktzeko. Gau aretan billatu bear gendun Padura batalloi ori. Atzera egitea urtebide txarragoa zan.

Baiña oraindiño geiago ikusi bear genduan.

Gure baituak jagoleak eukezan eta oneik izkilludunak ziran. 150 guztiz. Naikoa izango zan inguruan tiroak

entzutea, guda bat sortzeko.. Orregaitik izkilluak kentzea erabagi neban.

Igaroteko, Mollinuebo´tik Gorgolas´era joango giñan eta emendik Kobaron errekatxura. Gu gora joango giñan Padura´koen billa eta oneik aurkitutakoan ordezeko bi bialduko genduzan arerioen artera eta bitartean gora igongo eben baituak. Errekatxua zubitik banan-banan igaro bear zan.

Gauetz illunetan egin gendun bidea. Une baten eskatu genduzan gurarizko bi arerioengana joateko. Militar bi etorri ziran eta Urriza´gaz eta neugaz , illun-illun egoala, igon gintzazan mendira, sasi-arterik sasi-arte. Gogoa galduta be ibilli giñan. Gudarien zaratak entzuten genduzan inguruetan. Onetan argi bat ikusi gendun eta -Nor da?- esan neutsan. Berak erantzun : Padura!

14 gizon ziran sarjento bategaz eta prest egozan guri laguntzeko.

Bialdu genduzan biarteko biak matxinoen artera eta gu baituen billa joan giñan.

Ipiñi genduzan guztiak euren askatasunerako bidean eta Traslabiña´ra biurtu gintzazan eta goizaldian amaitu gendun gure gizabideko ekintza larria, gure Euzkadi´ren azkenengo lur-zatia galtzeko orduan gengozala.

Baiña gauzak zelan diran! Iru egun geroago Donosti´ko Radio Rekete´k emon eban jazokizun onen barria onelan:”Eusko Jaurlaritzak lotsaz menperatuta iges joiala, milizinu batzui esan eutsen 650 baitu Santander´era eroateko. Milizianuak ez-jakilñiak ziran eta Santander´era barik gudalekura eroan ebezan eta gura soldaduak ori ikusita, salbau egin ebezan gorrien eskutik”.

OLAZAR´tar Martin´ek

ONTASUNA

Mundua gaitzak jota zoritxarpean dago samiñen samiñez, goseak eta gudak zapaldu dabe lurra gizonen odolez.

Gizon biotzez onak bakea ta ogia nai dabez lurrian, nun zagoz ontasuna, gizartea itzita, erbeste aldian.

Aurrerapide ona biotz zuzen onagaz zatoz gizartera, ontasuna gura dau munduan gizarteak maitasun erara.

JAUNGOIKO SALBATZAILLE

Jaungoiko Salbatzaille munduan agertu zan gizon jantziagaz, maitasun biziz dator gizadiaren alde bizia urtuaz.

Biziaren Sorlea osorik eskeintzen da Golgota mendian, maitasun aundienak arritu dau lur dana odolena artian.

Esnatu zaitez lurra zabaldu ate danak giza biziari, ogi ta maitasuna egiaren bidetan emon gizonari...

ON

Ondu zaitez gizona egite onenetan bizia pozturik, zuzentasun bidea egiz da goresgarri egitez ondurik.

Gaiztakeri gogorrek bizia samintzen dau gizonen artean, lapurreta samiñek bijoaz zuregandik gizonen etxean.

Zatoz ontasun zintzo, zatoz zuzentasuna bizien lurrera, zabaldu bizitzea bere poz guztiagaz gizonen artera.

ZUZEN

Perutxo zorientasu gizonen zuzen zuzena aitagaz bizi zan, beti eredu ona aitagandik arturik bizitzan guztian.

Zuzentasuna on da bakeaz alkaturik bizi izateko, giza semeak lurrez maitasuna bear dau zorionduteko.

Ta zu, gizon zuzena, ez egin atzerarik anaien artean, zuzentasun garbiak zainduko dau bizia gizonen lurrean.

PAULIN